
Dział Dokumentacji Historii Literatury Polskiej XIX i XX wieku

---

Biuletyn Polonistyczny 1/1, 20-28

1958

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Skład osobowy Pracowni:

Kierownik: doc. Witold Suchodolski;

Adiunkci: Ksenia Kostenicz, Zofia Makowiecka, Wanda Roszkowska, Maria Stokowa; st. asystenci: Stefania Banczer, Maria Dernałowicz, Celina Gajkowska, Józef Hełczyński, Janina Kamionkova; asystent: Alina Kowalczykova.

DZIAŁ DOKUMENTACJI HISTORII LITERATURY POLSKIEJ XIX I XX WIEKU

Skład osobowy Działu:

Kierownik: doc. Ewa Korzeniewska;

Adiunkci: Jadwiga Czachowska, Jerzy Kądziela, Feliksa Lichodziejewska, Roman Loth, Krystyna Sierocka, Janusz Stradecki, Barbara Winklowa, Helena Zaworska-Trznadłowa; st. asystenci: Zofia Biłek, Maria Brykalska, Janina Ratyńska; asystent: Irena Dąbrowska-Jackłowa.

Dział Dokumentacji Historii Literatury Polskiej XIX i XX wieku powstał w r. 1951, wówczas jako jeden z zespołów Pracowni Historycznoliterackiej XX wieku. Zespół ten zajął się gromadzeniem bibliografii tytułów czasopism społeczno-literackich nurtu postępowego /lat 1880-1939/. W okresie zmian organizacyjnych w IBL, kiedy utworzony został osobny Dział Literatury XX wieku, pracownicy zespołu, zorganizowani w Dział Edytorstwa i Dokumentacji, rozszerzyli i skonkretyzowali kierunek swoich badań: Część pracowników zajęła się wybranymi czasopismami, część druga skierowała swoje zainteresowania ku bibliografii osobowej, podejmując pracę nad twórczością czołowych pisarzy okresu.

Prace w zakresie czasopiśmiennictwa szły w dwu kierunkach:

1. Gromadzenie materiałów do kartotek, a więc przygotowanie pełnych bibliografii zawartości.

2. Przygotowanie dla części czasopism teczek materiałowych, w których gromadzono, według przygotowanej obszernej ankiety, wiadomości dotyczące dziejów pisma.

Niewielka część czasopism została opracowana redakcyjnie i wydana w dwóch seriach.

Seria I. Materiały Bibliograficzne

1. „Krytyka”. 1899–1914. Opr. W. S u c h o d o l s k i. 1953.
2. „Głos”. 1900–1905. Opr. S. W o j t a s i e w i c z. 1954.
3. „Przegląd Społeczny”. 1906–1907. – „Społeczeństwo”. 1907–1910. Opr. M. S t o k o w a. 1954.
4. „Głos”. 1886–1899. Opr. Z. B i ł e k, M. K u k u l s k a i R. L o t h. 1955.
5. „Wiedza. – Nowe Życie. – Światło. – Kuźnia”. 1906–1914. Opr. J. C z a c h o w s k a i A. C z a c h o w s k i. 1956.
6. „Ogniwo”. 1902–1905. Opr. M. L i p s k a i R. L o t h. 1957.

Seria II. Materiały do Dziejów Postępowej Publicystyki

1. „Sygnały”. 1933–1939. Opr. J. C z a c h o w s k a. 1952.
2. „Oblicze Dnia”. 1936. Opr. M. P u c h a l s k a i J. K ą d z i e l a. 1953.
3. „Poprostu”. – „Karta”. 1935–1936. Opr. B. W i n k l o w a i J. S t r a d e c k i. 1953.
4. „Przegląd Społeczny”. 1886–1887. Opr. J. C z a c h o w s k a i K. D u n i n - W ą s o w i c z. 1955.

Poza opublikowanymi w seriach pozycjami ukończono i oddano do wydawnictwa w latach 1956–1957 następujące prace:

1. „Tydzień”. Lwów 1893–1906. – „Na ziemi naszej”. Lwów 1908–1910. Opr. F. L i c h o d z i e j e w s k a i A. R a d k o w s k a.
2. „Wiadomości Literackie”. Warszawa 1934–1939. Opr. A. C z a c h o w s k i.
3. „Kultura Robotnicza”. Warszawa 1922–1923. – „Nowa Kultura”. Warszawa 1923–1924. Opr. E. S a w i c k a i R. L o t h.
4. „Dźwignia”. Warszawa 1927–1928. – „Miesięcznik Literacki”. Warszawa 1929–1931. Opr. R. W o j c i e c h o w s k i i J. C z a c h o w s k a.

Równocześnie w latach 1953–1956 ukończono pełne bibliografie zawartości czasopism, których dotąd nie udało się wydać:

1. „Nowa Wieś”. - „Wieś, jej pieśń”. - „Naprawa”. 1933-1935.
Opr. J. C z a c h o w s k a.

2. „Nowe Widnokręgi”. Lwów-Kujbyszew-Moskwa 1941-1946. Opr.
J. C z a c h o w s k a.

3. „Skamander”. Warszawa 1920-1939. Opr. J. S t r a d e c -
k i.

W opracowaniū są obecnie pozycje następujące:

1. „Prawda”. Warszawa 1881-1915. Opr.: Z. B i ł e k, M.
B r y k a l s k a, A . R a d k o w s k a pod kier. J. C z a -
c h o w s k i e j.

2. „Świat”. Kraków 1888-1895. Opr. W. M u c ó w n a, H.
Z a s a d o w a.

3. „Życie”. Warszawa 1887-1891. Opr. J. R a t y Ń s k a .

4. „Życie”. Kraków 1897-1899. Opr. J. C z a c h o w s k a .

5. „Kultura Mas”. Moskwa 1929-1936. Opr. K. S i e r o c -
k a.

Nadto kartoteki działu zawierają pełne bibliografie zawarto-
ści następujących czasopism:

1. „Akcja Literacka”. Warszawa 1935.

2. „Albo-Albo”. Kraków. 1937-1938.

3. „Czaty”. Warszawa 1912.

4. „Dwutygodnik Ilustrowany”. Poznań 1934.

5. „Dziennik Popularny”. Warszawa 1936-1937.

6. „Kultura”. Warszawa 1907-1909.

7. „Lewar”. Warszawa 1933-1936.

8. „Lewy Tor”. Warszawa 1936.

9. „Łamy”. Warszawa 1935.

10. „Młodość”. Warszawa 1905-1906.

11. „Młot”. Warszawa 1910.

12. „Nasza Sprawa”. Warszawa 1911.

13. „Nasze Drogi”. Warszawa 1911.

14. „Nowa Kronika”. Lwów 1931-1932.

15. „Nowe Łamy”. Warszawa 1936.

16. „Nowe Życie”. Wilno 1910-1911.

17. „Odrodzenie”. Warszawa 1906.

18. „Panteon”. Paryż 1907.

19. „Pion”. Wilno 1932.

20. „Poradnik dla czytających książki”. Warszawa 1900-1902.

21. "Praca". Wilno 1911.
22. "Rzesza". Warszawa 1907.
23. "Światło". Warszawa 1912.
24. "Trybuna". Kraków 1906-1907.
25. "Trybuna". Warszawa 1910.
26. "Tryby". Lwów 1931.
27. "Tygodnik Powszechny". Warszawa 1890-1891.
28. "Ugory". Warszawa 1935.
29. "Widnokrąg". Warszawa 1935.
30. "Wiedza i Życie". Wilno 1910.
31. "Wolna Trybuna". Warszawa 1911.
32. "Wolny Głos". Warszawa 1911.
33. "Zaranie". Warszawa 1907-1915.
34. "Ze świata". Bydgoszcz 1932.
35. "Żagary". Wilno 1931-1934.
36. "Życie Współczesne". Wilno 1910.

Równocześnie wszyscy pracownicy Działu byli od początku i są współpracownikami ostatniej części "Bibliografii Literatury Polskiej wg "Literatury Polskiej" G. Korbuta, obejmującej nazwiska pisarzy i historyków literatury XX wieku. Zadanie to, jakkolwiek nie należące do etatowych prac Działu, pozwoliło zgromadzić duże materiały dotyczące ok. 700 pisarzy. Poza kartoteką twórczości i opracowań, która w każdym wypadku jest szersza niż tekst przygotowany do druku, powstały dla każdego pisarza teczki zawierające materiały bibliograficzne, w więc obszerne, niekiedy kilkudziesięciostronicowe odpowiedzi na ankietę, sprawozdania z wywiadów z pisarzami, autoryzowane życiorysy. Ankietę były rozsyłane wielokrotnie przez Instytut Badań Literackich w latach 1951-1956 /od r.1956 również za granicę/. Uzyskano 510 odpowiedzi; tylko 72 pisarzy, w tym 14 przebywających na emigracji, nie odpowiedziało na ankietę. Dla ok. 200 autorów nieżyjących uzyskano informacje bezpośrednio od rodzin lub bliskich przyjaciół. Jedynie 14 nazwisk pozostaje bez danych biograficznych.

Rozpoczynając badania nad twórczością czołowych pisarzy okresu Dział podjął przede wszystkim długotrwałe i mozolne pra-

ce nad bibliografią osobową i bibliografią faktograficzną, które stanowią podstawę zarówno prac edytorskich, jak i rozpraw, a w przyszłości monografii historycznoliterackich. Wychodząc z założenia, że poznanie i zarejestrowanie pełnej twórczości pisarza, ustalenie chronologii tekstów i zasięgu oddziaływania społecznego jest podstawowym zadaniem każdej odpowiedzialnej monografii historycznoliterackiej, podjęto ten rodzaj prac w stosunku do: J.Tuwima /J.S t r a d e c k i/, T.Boya-Żeleńskiego /B. W i n k l o w a/, G.Zapolskiej /J.C z a c h o w s k a/, S.Żeromskiego /J.K ą d z i e l a/, Z.Nałkowskiej /A. P i o r u n o w a/, J.Kasprowicza /R.L o t h/, Wł.Broniewskiego /F. L i c h o d z i e j e w s k a/, A.Struga /M.B r y k a l s k a/, K.Irzykowskiego /H.T r z n a d l o w a/, M.Dąbrowskiej /E.K o r z e n i e w s k a i Z. B i ł e k/. Część tych prac jest już na ukończeniu. Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa J. Tuwima została złożona w wydawnictwie, bibliografia T.Boya-Żeleńskiego po ukończeniu gromadzenia materiałów jest w opracowaniu redakcyjnym. Prace nad bibliografią G.Zapolskiej weszły w ostatni etap gromadzenia materiałów. Zaawansowane są również prace nad Żeromskim i Broniewskim. Bibliografie osobowe stawiają sobie znacznie szersze zadanie niż mechaniczną rejestrację materiałów. Większość pozycji posiada obszerne adnotacje dotyczące dziejów utworów, ich genezy i recepcji społecznej.

Długotrwałe badania nad twórczością i życiem pisarzy przynoszą jako podsumowanie pewnych etapów pracy artykuły i rozprawy przekazywane do druku.

Opublikowano prace o następujących pisarzach:

G. ZAPOLSKA

a/ W obronie Zapolskiej, E. K o r z e n i e w s k a. "Życie Literackie" 1953, nr 46.

b/ Z badań nad ideologią G.Zapolskiej, E. K o r z e n i e w s k a. "Pamiętnik Literacki" 1955, zeszyt 2; przedruk w tomie: "O Marii Dąbrowskiej i inne szkice". 1956.

c/ Twórczość dramatyczna Zapolskiej w latach 1895-1900, E. K o r z e n i e w s k a. "Pamiętnik Literacki" 1956, zeszyt 3.

d/ "Tresowane dusze" G.Zapolskiej, J.C z a c h o w s k a .
"Pamiętnik Teatralny"/w druku/.

e/ Debiut Gabrieli Zapolskiej, J.C z a c h o w s k a . "Pamiętnik Literacki" 1957, zeszyt 3.

f/ Współpraca Gabrieli Zapolskiej z czasopismami w latach 1881-1897, J. C z a c h o w s k a /złożone jako wstęp do komentarza tomu I "Publicystyki G.Zapolskiej"; w druku/.

g/ Gabrieli Zapolskiej listy o sztuce, J.C z a c h o w s k a
"Sztuka i Krytyka" /w druku/.

W przygotowaniu:

a/ Publicystyka paryska Zapolskiej, E. K o r z e n i e w s k a/ok. 3 ark./.

b/ "Żabusia" na tle komedii francuskiej, E.K o r z e n i e w s k a /ok. 2 ark./.

c/ Współpraca Zapolskiej z czasopismami w latach 1881-1914; J.C z a c h o w s k a /ok. 3 ark./.

Przystąpiono też do edycji krytycznej pism Zapolskiej, tomy I-XIII, pod red. E. K o r z e n i e w s k i e j .

a/ Tom I. Publicystyka z lat 1881-1897. Str.700 + komentarz str. 200 - został złożony w Wydawnictwie im. Ossolińskich.

T.BOY-ŻELEŃSKI

a/ Boy a organizacja teatru w Polsce w okresie dwudziestolecia, B. W i n k l o w a /w przygotowaniu na wrzesień 1958/.

b/ Wstęp do T.Boya-Żeleńskiego: "Dziewice konsystorskie". Opr. B. W i n k l o w a . 1955.

c/ Współpraca z Komitetem redakcyjnym "Pism" T.Boya-Żeleńskiego:Kronika życia i twórczości. Tom I. "Pisma". Opr. B. W i n k l o w a . 1955.

Noty bibliograficzne: Seria I. Tomy 1-7. Opr. B.W i n k l o w a 1956. Seria II. Tomy 1-6. Opr. B. W i n k l o w a 1957. Seria III. Tomy 1-3. Opr. B.W i n k l o w a 1957-1958.

J.TUWIM

a/ O "Kwiatach Polskich" Tuwima, J.S t r a d e c k i /w przy

gotowaniu na wrzesień 1958/.

b/ Tuwimiana, J. S t r a d e c k i. "Nowa Kultura" 1954, nr 13.

c/ J.Tuwim, "Jarmark Rymów". Wyd. nowe uzupełnione. Opr.J. S t r a d e c k i. /Przypisy opr. W.G i e ł ż y ń s k i i J. S t r a d e c k i/. 1958. "Dzieła", tom 3.

S.ŻEROMSKI

a/ Edycja "Dzienników" S.Żeromskiego. Tomy 1-3. 1953-1956. J. K ą d z i e l a .

b/ W przygotowaniu artykuły:

Żeromski w Rapperswilu, J.K ą d z i e l a /w przygotowaniu na wrzesień 1958/.

Żeromski w przekładach na języki obce, J. K ą d z i e l a /w przygotowaniu na 1959 r./.

Żeromski na scenie, J.K ą d z i e l a /w dalszych planach/.

J.KASPROWICZ

a/ Wydanie listów Kasprowicza po r. 1890, R.L o t h /praca w pierwszym etapie gromadzenia materiałów/.

Wł.BRONIEWSKI

a/ Broniewski w czasopismach postępowych dwudziestolecia. F. L i c h o d z i e j e w s k a . "Nowa Kultura" 1957, nr 52.

b/ Współpraca Broniewskiego z czasopismami, F.L i c h o d z i e j e w s k a /w przygotowaniu na wrzesień 1958/.

K.IRZYKOWSKI

a/ Irzykowski o plagiatowości przełomów literackich w Polsce, H. T r z n a d ł o w a /w przygotowaniu na wrzesień 1958/.

Tom I "Studiów" Działu będzie zawierał następujące artykuły:

1/ E. K o r z e n i e w s k a: Publicystyka paryska Zapolskiej.

2/ J. C z a c h o w s k a: Współpraca Zapolskiej z czasopismami.

3/ J. K ą d z i e l a : Żeromski w Rapperswillu
4/ R. L o t h : Posner a Orzeszkowa
5/ B. W i n k l o w a : Boy a organizacja teatru w latach
dwudziestolecia

6/ J. T r z n a d e l : Leśmian jako krytyk

7/ H. Z a w o r s k a - T r z n a d l o w a : Irzykowski
o plagiatowości przełomów literackich w Polsce

8/ J. S t r a d e c k i : O „Kwiatach Polskich” Tuwima

9/ F. L i c h o d z i e j e w s k a : Współpraca Broniewskiego
z czasopismami.

Tom II „Studiów” będzie zawierał prace z czasopiśmiennictwa:

1/ Z badań nad „Prawdą”, Zespół: Z. B i ł e k, M. B r y -
k a l s k a, A. R a d k o w s k a pod kier. J. C z a c h o w -
s k i e j

2/ Wokół „Ogniwa”, R. L o t h

3/ „Nowa Kultura” i „Kultura Robotnicza”, R. L o t h, E. S a -
w i c k a

4/ „Kultura Mas”, K. S i e r o c k a.

Prócz prac skoncentrowanych wokół pism i poszczególnych twór-
ców rozpoczęto zbieranie materiałów do zagadnienia:

1/ Grupy literackie i ich manifesty w dwudziestoleciu mię-
dzywojennym.

2/ Recepcja romantyzmu w publicystyce okresu modernizmu.

I. D ą b r o w s k a - J a c k l o w a.

Posiadane przez Dział materiały, a to: kartoteki czasopism,
kartoteki bibliograficzne, osobowe oraz teczki zawierające ma-
teriały bibliograficzne pisarzy wykorzystywane były wielokrot-
nie do różnych prac naukowych, bibliograficznych i publicystycz-
nych przez następujące instytucje:

1. Instytut Sławianowiedzenia w Moskwie

2. Uniwersytet w Moskwie

3. Uniwersytet w Pradze

4. Uniwersytet w Kijowie

5. Ośrodek PAN w Paryżu

6. Komitet Współpracy Kulturalnej z Zagranicą

7. Wydawnictwo Encyklopedii Włoskiej /prof. Piccio/

8. Komitet redakcyjny Encyklopedii Współczesnej w Warszawie

9. Redakcje czasopism

10. Polskie Radio

oraz przez badaczy historii literatury, literatów i publicystów.

✱

Materiały Działu udostępnione są w godzinach od 10 do 13. Korzystający z zasobów IBL obowiązani są do potwierdzenia w przygotowywanej publikacji źródła otrzymanych wiadomości.

KOMUNIKAT Z ODBYTEJ PODRÓŻY DO WILNA I GRODNA

W dniach od 23 września do 12 października 1957 r. jako pracownik Instytutu Badań Literackich PAN odbyłem podróż naukową do Wilna, Grodna i okolic związanych z życiem i działalnością Elizy Orzeszkowej. Organizatorem podróży był Wydział I PAN w porozumieniu z Akademią Nauk ZSRR.

Cele podróży: 1. przebadanie archiwów i bibliotek Wilna i Grodna w celu zarejestrowania rękopisów /zwłaszcza listów/ i materiałów archiwalnych dotyczących E. Orzeszkowej, 2. „wizja lokalna” miejsc i miejscowości związanych z życiem i działalnością pisarki, zarejestrowanie /ew. opis/ pozostałych po niej pamiątek /domek, pomnik, groby rodziny itp./.

Wyniki:

1. W archiwach i bibliotekach wileńskich odnalazłem ogółem ponad 500 nieznanych lub nie publikowanych dotąd listów Orzeszkowej do różnych korespondentów /m.in. do M. i M. Obrębskich, M. i Z. Gorzkowskich, W. Zahorskiego, W. Wejtki i in./.. Do tej liczby nie włączam kilkudziesięciu listów pisarki, których mikrofilmy doręczono delegacji polskiej bawiącej w ZSRR podczas „dekady litewskiej”.

Zarejestrowałem, znane z wcześniejszych kwerend, kopie listów Orzeszkowej do różnych korespondentów, przechowywane w Muzeum Historyczno-Archeologicznym w Grodnie, oraz 8 autografów jej listów do różnych korespondentów.